

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Datum: xx oktober 2019
Betreft: Stand van zaken ontwikkelingen gewasbescherming

Geachte voorzitter,

Buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

Glyfosaat

Met de motie De Groot (Kamerstuk 27 858, nr. 463) heeft uw Kamer de regering verzocht om, als onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, met de sector afspraken te maken over het zo spoedig mogelijk beëindigen van het gebruik van glyfosaathoudende middelen voor het resetten van grasland, kalenderspuiten, en pre-harvestbehandeling. Hierbij informeer ik uw Kamer over de stand van zaken van de afspraken zoals die worden ontwikkeld in het kader van het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 voor zover het kalenderspuiten en resetten van grasland betreft. Tevens informeer ik uw Kamer over twee principebesluiten van het Ctqb, onder andere over de toelaatbaarheid van preharvestbehandeling (voorooogsttoepassing). Kern van deze afspraken is dat het gebruik van glyfosaathoudende middelen voor twee van de drie voornoemde toepassingen, namelijk kalenderspuiten en voor oogsttoepassingen ('pre harvest'), is of wordt verboden. Voor de derde toepassing, het resetten van grasland, gaat een 'nee, tenzij'-beleid gelden. Dat houdt in dat glyfosaathoudende middelen alleen kunnen worden gebruikt als een stappenplan van geïntegreerde gewasbescherming is doorlopen en daaruit blijkt dat er geen alternatief is voor het gebruik van een glyfosaathoudend middel, of dat het beschikbare alternatief een negatievere milieu-impact heeft. Hieronder licht ik de afspraken voor de genoemde toepassingen nader toe.

Kalenderspuiten

Onder kalenderspuiten wordt verstaan het regelmatig preventief op een vast moment gebruiken van een gewasbeschermingsmiddel. Glyfosaat wordt niet preventief toegepast tegen onkruiden.

Voor oogsttoepassingen ('pre harvest')

Commented [5.128 W]: Dit is niet juist. Het Ctqb-principebesluit staat volledig los van het uitvoeringsprogramma of enige afspraak. Dat moet absoluut niet door elkaar worden gehaald! Ons besluit is puur de implementatie van de uitvoeringsverordening voor de hernieuwing van de goedkeuring van glyfosaat, die de basis is van de herbeoordeling.
Verder: Kalenderspuiten wordt ook niet verboden.

Onder voor oogsttoepassingen wordt verstaan een toepassing kort voor de oogst van het gewas. Het Ctgb heeft het principebesluit² genomen om volveld voor oogsttoepassing van glyfosaat niet langer toe te staan en aanvragen voor deze toepassingen af te wijzen. Op grond van de EU-uitvoeringsverordening 2017/2324 zijn namelijk alleen herbicidetoepassingen van glyfosaat toelaatbaar. Op advies van de NVWA concludeert het Ctgb dat een aantal volveldtoepassingen kort voor de oogst wordt ingezet voor een uniforme afrijping van het gewas en niet als herbicidetoepassing. Deze toepassingen zijn in strijd met de EU-uitvoeringsverordening en het Ctgb acht dit type toepassingen niet meer toelaatbaar. Pleksgewijze toepassing (maximaal 10% van het perceel) kort voor de oogst blijft wel toelaatbaar als lokale onkruidbestrijding (herbicidetoepassing), mits er geen bezwaren zijn tegen de toelating en toelating veilig is voor mens, die en milieu. Het Ctgb zal bij de beoordeling toetsen of de volveld voor oogsttoepassing, in feite toepassingen zijn die in een versnelde uniforme afrijping van het gewas stimuleren. Indien het Ctgb concludeert dat een voor oogsttoepassing betreft, zal het Ctgb het principebesluit toepassen en de toepassing afwijzen.

Gebruik van glyfosaat voor het behandelen van onkruiden, vanggewassen en groenbemesters

Glyfosaathoudende middelen zijn toegelaten voor het bestrijden van onkruiden en voor het vernietigen van ongewenste planten of delen van planten (zoals groenbemesters en vanggewassen). Groenbemesters en vanggewassen hebben verschillende functies, bijvoorbeeld het verbeteren van de bodemkwaliteit, het beheersen van ziekten, plagen en onkruiden en het voorkomen van uitspoeling van nutriënten. De groenbemesters en vanggewassen worden op een bepaald moment bewerkt / ingewerkt om ruimte te bieden aan een volggewas. Het bewerken / inwerken kan op verschillende manieren plaatsvinden via ploegen, maaien / klepelen en via het toepassen van glyfosaathoudende middelen. Met de sector is afgesproken het gebruik van glyfosaathoudende middelen in het bestrijden van onkruiden, graslandbeheer en het behandelen van groenbemesters en vanggewassen te verminderen. Leidend zijn daarbij de principes van geïntegreerde gewasbescherming (Integrated Pest Management, IPM). De afspraken worden ingebed in het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Hierbij wordt gestreefd naar een integraal beleid, waarbij verder gekeken dan alleen gewasbescherming. De sector ontwikkelt voor het inzetten van glyfosaat een IPM-stappenplan met een beslisboom voor het bestrijden van onkruiden, graslandbeheer en het behandelen van groenbemesters en vanggewassen. Niet-chemische maatregelen en pleksgewijze toepassing staan daarbij voorop. Zeker voor de onkruidbestrijding in grasland kan pleksgewijze behandeling het zogenaamd 'resetten' van grasland voorkomen en volveldse toepassing van glyfosaat beperken tot de uiterste gevallen. Dit plan is gereed en beschikbaar voor telers in het eerste kwartaal van 2020. Het stappenplan is gebaseerd op de momenteel beschikbare kennis, maar zal door middel van een cyclisch proces jaarlijks door de sector geëvalueerd worden op milieu-impact om op dit gebied verder te verbeteren met nieuwe inzichten. De milieu-impact zijn leidend in het opstellen en aanscherpen van IPM-stappenplannen. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ondersteunt de sector bij het opstellen van IPM-stappenplannen door een inventarisatie van chemische en mechanische alternatieve maatregelen voor het gebruik van glyfosaat. De sector is verantwoordelijk voor de communicatie naar de telers over het IPM-stappenplan en wordt daarbij waar mogelijk ondersteund door het ministerie. Het IPM-stappenplan glyfosaatgebruik wordt op termijn onderdeel van een integraal IPM-stappenplan waarin ook andere gewasbeschermingsmiddelen worden meegenomen. Het IPM-stappenplan voor glyfosaat (inclusief de inventarisatie van onderbouwde alternatieven) wordt ingebed in het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, maar zal met het oog op het aankomende teeltseizoen al eerder van kracht worden.

Overige inperkingen van het gebruik van glyfosaat

² Voor het volledige besluit zie website Ctgb:
<https://www.ctgb.nl/documenten/brieven/2019/10/10/herbeoordeling-glyfosaatmiddelen>

Principebesluiten Ctgb herbeoordeling glyfosaat

Formatted: Font: Bold

Het Ctgb werkt aan de herbeoordeling van gewasbeschermingsmiddelen op basis van glyfosaat. Daarbij toetst het Ctgb of het gebruik van toegelaten glyfosaathoudende middelen nog steeds veilig is voor mens, dier en milieu en of de toelating voldoet aan de Europese goedkeuringsvoorwaarden voor glyfosaat. Het Ctgb heeft mij geïnformeerd over twee principebesluiten die het College, vooruitlopend op besluitvorming over de herbeoordeling van individuele middelen, heeft genomen en die gelden als uitgangspunt voor de beoordeling van glyfosaathoudende middelen. Het betreffen besluiten over voorogsttoepassingen en beperkingen ter voorkoming van normoverschrijdingen in oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater³.

Voor-oogsttoepassingen ('pre-harvest')

Onder voor-oogsttoepassingen wordt verstaan een toepassing kort voor de oogst van het gewas. Het Ctgb heeft het principebesluit⁴ genomen om volvelds voor-oogsttoepassingen van glyfosaat niet langer toe te staan/laten en aanvragen voor deze toepassingen af te wijzen. Op grond van de EU-uitvoeringsverordening 2017/2324 zijn namelijk alleen herbicidetoepassingen van glyfosaat toelaatbaar. Op advies van de NVWA concludeert het Ctgb dat een aantal volveldstoepassingen kort voor de oogst wordt ingezet voor een uniforme afrijping van het gewas en niet als herbicidetoepassing. Deze toepassingen zijn in strijd met de EU-uitvoeringsverordening en het Ctgb acht dit type toepassingen dan ook niet meer toelaatbaar. Pleksgewijze toepassing (maximaal 10% van het perceel) kort voor de oogst blijft wel toelaatbaar als lokale onkruidbestrijding (herbicidetoepassing), mits uit de herbeoordeling blijkt dat een dergelijke toepassing veilig is voor mens, dier en milieu, er geen bezwaren zijn tegen de toelating en toelating veilig is voor mens, dier en milieu. Het Ctgb zal bij de beoordeling toetsen of de volveld voor-oogsttoepassing, in feite toepassingen zijn die in een versnelde uniforme afrijping van het gewas stimuleren. Indien het Ctgb concludeert dat een voor-oogsttoepassing betreft, zal het Ctgb het principebesluit toepassen en de toepassing afwijzen.

Commented [5.12@W]: Zinnen met aanpassing OK, maar ik kan de verwijdering niet meer veranderen.

Het Ctgb heeft een principebesluit¹ genomen om een gebiedsbeperkende maatregel te gaan stellen voor glyfosaat gebruik in het Maasstroomgebied. Uit monitordata is gebleken dat bij diverse meetpunten in de buurt van drinkwaterinnamepunten in de Maas de concentraties glyfosaat de drinkwaternorm overschrijden. De normen worden bij binnenkomst in Nederland al overschreden, maar Nederlands gebruik draagt bij aan de normoverschrijdingen verderop in dit gebied. Dit vraagt om maatregelen in Nederland en overleg met België over de in België ingezette en voorgenomen maatregelen. De mate van overschrijding neemt stroomafwaarts af en sinds enkele jaren is wel een licht dalende trend zichtbaar. Echter blijft de toetsconcentratie vooralsnog boven de drinkwaternorm. Dit vraagt om maatregelen in Nederland en overleg met België over de in België ingezette en voorgenomen maatregelen. Uit analyses is gebleken dat in Nederland het gebruik op gesloten en half-open verharding de grootste bijdrage levert aan de geconstateerde overschrijdingen. Het Ctgb zal daarom een gebiedsbeperkende maatregel gaan stellen voor het Maasstroomgebied. Door de toepassing op alle gesloten en half-open verhardingen in het stroomgebied van de Maas niet toe te laten, zal de bijdrage van het Nederlands gebruik aan de normoverschrijdingen naar verwachting dalen. De toepassingen op gesloten en half-open verhardingen in het Maasstroomgebied noch voor professioneel noch voor particulier gebruikers, noch binnen, noch buiten de landbouw worden toegelaten.

Internationale ontwikkelingen glyfosaat

³ Voor de principebesluiten zie website Ctgb:
<https://www.ctgb.nl/documenten/brieven/2019/10/10/herbeoordeling-glyfosaatmiddelen>

⁴ Voor het volledige principebesluit zie website Ctgb:
<https://www.ctgb.nl/documenten/brieven/2019/10/10/herbeoordeling-glyfosaatmiddelen>

Ik heb in het VAO over gewasbeschermingsmiddelen op 3 juli 2019 toegezegd uw Kamer te informeren over de wijze waarop Oostenrijk een nationaal verbod op glyfosaat geregeld heeft.

De vorige regering van Oostenrijk heeft opdracht verleend voor een wetenschappelijk onderzoek naar de mogelijkheid om glyfosaathoudende middelen te verbieden in Oostenrijk en de mogelijke gevolgen van zo'n verbod voor de Oostenrijkse landbouw. De resultaten van dit onderzoek komen er in het kort op neer dat het niet mogelijk is om glyfosaathoudende middelen zonder meer te verbieden in Oostenrijk en dat glyfosaathoudende middelen van groot belang zijn voor de Oostenrijkse landbouw⁵.

Het Oostenrijkse parlement heeft desalniettemin het initiatief genomen om een wetsvoorstel te formuleren voor het verbieden van het op de markt brengen van glyfosaathoudende middelen in Oostenrijk. Dit wetsvoorstel is op 2 juli 2019 aangenomen⁶. De huidige regering van Oostenrijk is zich hierop aan het beraden.

In recente mediaberichten kwam naar voren dat Duitsland voornemens is om glyfosaat per 2023 ook in de landbouw te verbieden. Dit voornemen is echter gebaseerd op de mogelijke niet-verlenging van de goedkeuring van glyfosaat in 2022, wat betekent dat er vervolgens geen nationale toelatingen meer kunnen worden vergeven. Dit betekent dat het Duitse voornemen afhankelijk is van de uitkomst van de wetenschappelijke herbeoordeling, die inmiddels is opgestart en waarover ik uw Kamer heb geïnformeerd (Kamerstuk 27858, nr. 444). Uiteraard geldt ook voor Nederland en alle andere lidstaten dat, indien op basis van de herbeoordeling op Europees niveau wordt besloten de toelating-goedkeuring van glyfosaat als werkzame stof niet wordt verlengd, ook nationale toelatingen van glyfosaathoudende middelen zullen worden beëindigd.

Omwonenden

Ik stuur u hierbij het rapport 'Uitgesproken'. Samen met de provincie Drenthe en Overijssel en de Vereniging Drenthse Gemeenten (VDG) en LNV is opdracht gegeven voor dit verkennend onderzoek om beter inzicht te krijgen in de problematiek rond het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de zorgen daarover van omwonenden. De onderzoekers hebben gesprekken gevoerd met telers, omwonenden en organisaties. De titel van het rapport is verschillend uitlegbaar, maar betekent voor mij dat wij nog niet zijn uitgesproken. De uitkomsten bevatten handvatten voor een vervolg. Op 11 oktober jl. heeft een bestuurlijk overleg plaatsgevonden met de beide provincies, VDG en LNV, waarbij is afgesproken om gezamenlijk invulling te geven aan het vervolg met een gebiedsgerichte aanpak. De provincie en de VDG hebben hierbij de regie, dat ik zal faciliteren ingebed in het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weer bare planten en teeltsystemen.

Bijenrichtsnoer

Op 7 oktober heb ik u geïnformeerd over het plan van aanpak van EFSA tot herziening van het bijenrichtsnoer en het EFSA-verzoek uit september aan het Ctgb (en andere risicobeoordelende instanties van de EU-lidstaten) om schriftelijk te reageren op de onderdelen waar de Europese Commissie om herziening had gevraagd (Kamerstuk 27858, nr. 484). De risicobeoordelende instanties in lidstaten zijn inmiddels door EFSA wederom verzocht te reageren. In dit geval zijn gevraagd om te reageren op de methodiek die nodig is om de achtergrondsterfte van bijen en hommels te kunnen bepalen. Het Ctgb heeft inmiddels een gecombineerde reactie van Ctgb, WUR en RIVM toegestuurd aan EFSA en zal binnenkort op de website van het Ctgb worden geplaatst.

Inmiddels is duidelijk geworden dat de Europese Commissie een voorstel voor een gefaseerde implementatie van het bijenrichtsnoer in voorbereiding heeft maar dat de benodigde interne procedures niet voor het komend SCoPAFF-overleg van 21/22 oktober zijn afgerond. De Europese

⁵ <https://www.bmnt.gv.at/land/land-bbf/Forschung/machbarkeitsstudie.html>

⁶ https://www.parlament.gv.at/PAKT/PR/JAHR_2019/PK0767/#XXVI_NRSITZ_00084

Commissie streeft er naar om besluitvorming in het SCoPAFF-overleg op 5/6 december 2019 te laten plaatsvinden.

Ik zal u separaat informeren over de voorgenomen standpunten in het SCoPAFF van 21/22 oktober van de voorstellen die wel ter stemming worden voorgelegd.

